

Verslag excursie Strijbeekse heide en Chaamse bossen

E. van der Spek, H. Nieuwenhuijsen, R. Oors, J. Prijs, F. Rhebergen, J. Smit, A. de Wilde

Inleiding

Nadat in 2017 de zomerexcursie naar de Chaamse Bossen en Strijbeekse Heide grotendeels in het water gevallen was, zijn we met 16 leden op 13 april 2019 op herkansing gegaan. Van deze Brabantse natuurgebieden zijn maar weinig gegevens bekend. We verzamelden op de Bijenboerderij, Strijbeekseweg 62A, 4856 AB Strijbeek (www.bijenboerderij.nl), waar we hartelijk zijn ontvangen met koffie en thee. Van hieruit bezochten we eerst de Strijbeekse Heide en later verplaatsten we ons naar de Chaamse Bossen.

Figuur 1. Bespreking van de route. Foto Albert de Wilde.

Strijbeekse Heide

De Strijbeekse Heide ligt tussen Chaam, Strijbeek en Ulvenhout. Het is een gebied waar vennen, heide en bossen elkaar afwisselen. Sinds 1990 probeert Staatsbosbeheer de natuur hier te verbeteren door opslag uit de heide te verwijderen, te plaggen, verdroging tegen te gaan en vennen uit te baggeren. Het Goudbergven is een goed ontwikkelde natte heide met een klein stukje bijna-hoogveen. Vlakbij liggen geplagde percelen die zeer schraal blijven met veel open, droge zandplekken. Ten zuiden van het terrein loopt de Strijbeekse Beek, die tevens de grens met België vormt.

Chaamse Bossen

Dit bosgebied van meer dan 1000 ha. ligt tussen Chaam, Alphen en Gilze. Op de zandbodem lagen vroeger open terreinen, zowel droog (zandverstuivingen) als nat (natte heide). In het begin van de 20e eeuw is het landschap hier echter drastisch veranderd. Het gebied werd ontwaterd en er zijn bossen aangeplant en weilanden ingericht. De kleinschalige afwisseling is nog steeds in het gebied te zien. Momenteel wordt de waterhuishouding weer hersteld en zo ontstaat er weer meer ruimte voor vennen en moerasjes.

Resultaten

We hebben 51 soorten bijen waargenomen (Tabel 1), waarvan 18 nieuwe waarnemingen voor dit gebied. Het verzoek van EIS-Nederland om hier een bezoek te brengen was dus zeer gegrond. We vonden vier Rode Lijstsoorten (Reemer 2018), de bedreigde, zeer zeldzame boommettselbij *Osmia parietina*, en de kwetsbare soorten donkere rimpelrug *Andrena bimaculata*, bremzandbij *Andrena ovatula* en de blauwe mettselbij *Osmia caerulescens*. De gevonden wespesoorten staan in Tabel 2.

Aanvullen van de soortenlijst gelukt

Volgens NDFF zijn de volgende soorten nieuw voor het bezochte gebied: donkere rimpelrug *Andrena bimaculata*, de grasbij *Andrena flavipes*, roodbuikje *Andrena ventralis*, steenhommel *Bombus lapidarius*, boomkoekoekshommel *Bombus norvegicus*, grote zijdebij *Colletes cunicularius*, bosgroefbij *Lasioglossum fratellum*, slanke groefbij *Lasioglossum fulvicorne*, geelschouderwespbij *Nomada ferruginata*, kortsprietwespbij *Nomada fucata*, donkere wespbij *Nomada marshalli*, sierlijke wespbij *Nomada panzeri*, gewone dubbeltand *Nomada ruficornis*, boommettselbij *Osmia parietina*, bosmettselbij *Osmia uncinata*, gewone dwergbloedbij *Sphecodes miniatus*, grote spitstandbloedbij *Sphecodes puncticeps* en vroege bloedbij *Sphecodes rubicundus*.

Van de soorten die wel eerder gemeld waren, ging het meestal om enkele waarnemingen en vaak al decennia geleden.

De plooiwesp *Ancistrocerus nigricornis*, middelste wesp *Dolichovespula media*, Saksische wesp *Dolichovespula saxonica* en de Franse veldwesp *Polistes dominula* zijn ook niet eerder gemeld voor dit gebied.

Dit geldt ook voor beide spinnendoders: ruwe zaagpootspinnendoder *Priocnemis coriacea*, grote zaagpootspinnendoder *Priocnemis perturbator* en voor de goudwesp *Chrysis ignita*.

Figuur 2. Nestgelegenheid voor bodemnestelaars op de Strijbeekse Heide. Foto Albert de Wilde.

Beheeradvies

Op de Strijbeekse Heide is in en langs de zandpaden behoorlijk wat nestgelegenheid voor bodemnestelaars aanwezig (Fig. 2). In de Chaamse Bossen is de situatie voor bodemnestelaars minder gunstig, het areaal bijna kale en kale bodems op zonnige plaatsen uitbreiden, kan hier verandering in brengen. Voor holtenestelaars lijkt in beide gebieden de hoeveelheid dik, dood staand dood hout te beperkt.

De wilg, voor veel voorjaarssoorten een belangrijke voedselplant, zagen we maar in beperkte mate in de gebieden. Wanneer het voor het beheer nodig is wilgen af te zetten, dan nooit meer dan een derde per jaar. Dit zo mogelijk om de twee struiken één weg, of bijvoorbeeld 50m wel en 100m niet. Dit geldt nog meer voor de kruipwilg die als een van de laatsten bloeit, wat net de doorslag zou kunnen geven voor voldoende reproductie van wilgenspecialisten.

Tabel 1. Waargenomen bijensoorten van de Strijbeekse heide en de Chaamse bossen.

					Strijbeekse Heide					Chaaamse Bossen			
Apidae s.l. - bijen		RL	Z	T	113 390	114 390	114 391	115 390	115 391	121 389	121 390	121 391	122 391
<i>Andrena bimaculata</i>	donkere rimpelrug	KW	zz	t								x	
<i>Andrena cineraria</i>	asbij	TNB	a	o/+			x						
<i>Andrena dorsata</i>	wimperflanzandbij	TNB	a	o/+						x	x		
<i>Andrena flavipes</i>	grasbij	TNB	a	o/+			x				x		
<i>Andrena haemorrhoa</i>	roodgatje	TNB	a	o/+			x			x	x	x	x
<i>Andrena minutula</i>	gewone dwergzandbij	TNB	z	o/+			x						
<i>Andrena mitis</i>	lichte wilgenzandbij	TNB	zz	o/+			x			x			
<i>Andrena nitida</i>	viltvlekozandbij	TNB	a	o/+			x				x		
<i>Andrena ovatula</i>	bremzandbij	KW	z	t			x						
<i>Andrena praecox</i>	vroege zandbij	TNB	a	o/+							x		
<i>Andrena scotica</i>	meidoornzandbij	TNB	a	o/+			x	x			x	x	
<i>Andrena vaga</i>	grijze zandbij	TNB	a	o/+			x	x	x		x		x
<i>Andrena ventralis</i>	roodbuikje	TNB	z	o/+								x	
<i>Apis mellifera</i>	honingbij						x						
<i>Bombus hypnorum</i>	boomhommel	TNB	a	o/+							x		
<i>Bombus lapidarius</i>	steenhommel	TNB	a	o/+						x			
<i>Bombus norvegicus</i>	boomkoekoekshommel	TNB	zz	o/+		x							
<i>Bombus pascuorum</i>	akkerhommel	TNB	a	o/+			x				x	x	
<i>Bombus pratorum</i>	weidehommel	TNB	a	o/+							x	x	
<i>Bombus terrestris</i> -groep	aardhommel groep	TNB	a	o/+		x	x		x	x	x	x	
<i>Colletes cunicularius</i>	grote zijdebij	TNB	a	o/+				x	x		x	x	
<i>Halictus rubicundus</i>	roodpotige groefbij	TNB	a	o/+			x						
<i>Lasioglossum fratellum</i>	bosgroefbij	TNB	zz	o/+						x	x		
<i>Lasioglossum fulvicorne</i>	slanke groefbij	TNB	z	o/+					x				
<i>Lasioglossum sabulosum</i>	glanzende franjegroefbij	TNB	zz	o/+							x		
<i>Lasioglossum sextrigatum</i>	gewone franjegroefbij	TNB	a	o/+					x				
<i>Nomada alboguttata</i>	bleekvlekwespbij	TNB	a	o/+			x	x					
<i>Nomada fabriciana</i>	roodzwarte dubbeltand	TNB	z	o/+			x				x		

Nomada ferruginata	geelschouderwespbij	TNB	z	o/+			x						
Nomada flava	gewone wespbij	TNB	a	o/+			x	x	x	x		x	x
Nomada flavoguttata	gewone kleine wespbij	TNB	z	o/+							x		
Nomada fucata	kortsprietwespbij	TNB	a	o/+							x	x	
Nomada goodeniana	smalbandwespbij	TNB	z	o/+			x		x	x	x		
Nomada lathburiana	roodharige wespbij	TNB	a	o/+			x	x	x				x
Nomada marshamella	donkere wespbij	TNB	z	o/+			x						
Nomada panzeri	sierlijke wespbij	TNB	z	o/+			x						
Nomada ruficornis	gewone dubbeltand	TNB	a	o/+			x		x		x		
Nomada shepperdana	geeltipje	TNB	z	o/+					x		x		
Osmia bicornis	rosse metselbij	TNB	a	o/+	x	x					x	x	
Osmia caerulescens	blauwe metselbij	KW	z	t								x	
Osmia parietina	boommettselbij	BE	zzz	tt							x		
Osmia uncinata	bosmettselbij	TNB	z	o/+						x			
Sphecodes albilabris	grote bloedbij	TNB	a	o/+				x	x				
Sphecodes ephippius	bosbloedbij	TNB	z	o/+			x	x	x		x		
Sphecodes geoffrellus	glanzende dwergbloedbij	TNB	z	o/+				x					
Sphecodes gibbus	pantserbloedbij	TNB	z	o/+				x			x		
Sphecodes miniatus	gewone dwergbloedbij	TNB	z	o/+						x			
Sphecodes monilicornis	dikkopbloedbij	TNB	a	o/+			x		x				
Sphecodes pellucidus	schoffelbloedbij	TNB	a	o/+			x		x				
Sphecodes puncticeps	grote spitstandbloedbij	TNB	z	o/+			x	x					
Sphecodes rubicundus	vroege bloedbij	TNB	zz	o/+			x	x					

RL = status Rode Lijst 2018

BE = bedreigd

KW = kwetsbaar

TNB = thans niet bedreigd

Z = zeldzaamheidsklasse

a = algemeen

z = vrij zeldzaam

zz = zeldzaam

zzz = zeer zeldzaam

T = trend

o/+ = stabiel/toegenomen

t = afgenomen

tt = sterk afgenomen

Tabel 2. Waargenomen wespsoorten van de Strijbeekse heide en de Chaamse bossen.

Vespidae - plooiwespsoorten		Strijbeekse Heide					Chaaamse Bossen			
		113 390	114 390	114 391	115 390	115 391	121 389	121 390	121 391	122 391
Ancistrocerus nigricornis										x
Dolichovespula media	middelste wesp					x				
Dolichovespula saxonica	Saksische wesp									x
Polistes dominula	Franse veldwesp			x		x				
Vespa crabo	hoornaar					x		x		
Vespula vulgaris	gewone wesp									x
Pompilidae - spinnendoders										
Anoplius viaticus	roodzwarte borstelspinnendoder			x						
Priocnemis coriacea	ruwe zaagpootspinnendoder		x							
Priocnemis perturbator	grote zaagpootspinnendoder							x		
Spheciformes - graafwespachtigen										
Pemhredon lugubris		x								
Chrysididae - goudwespen										
Chrysis ignita										x
Formicidae - mieren										
Formica rufa/polycetna				x						